

Hana Rychetníková

B. Hysáček

JIŘÍ HRZÁN

Komik se smutnýma očima

Hana Rychetníková

J. Hrzán **JIŘÍ HRZÁN**

Komik se smutnýma očima

© Hana Rychetníková, 2004, 2014
Photos © PRESS DATA, 2014
© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2014

ISBN 978-80-7388-766-7

Poděkování:

Marii Formáčkové

za úryvky z knihy *Deník mezi životem a smrtí II* a za... (ona už ví, za co)

Ivě Janžurové, Věře Galatíkové, Janě Břežkové, Janu Kačerovi, Jiřímu Zahajskému, Pavlovi Landovskému, MUDr. Heleně Palatě, Květě Růčkové, Věře Hrzánové, Olině Hrzánové, Tereze Hrzánové, OS Hrzán Sobě, Báře Hrzánové – za jejich čas a zajímavá vyprávění

A také Michalu Švecovi

JIŘÍ HRZÁN: „Každý člověk je svým způsobem podivný a snaží se před ostatními schovat některý svůj stránky.“

DCERA B: „...když hrál, vždycky to mělo něhu...“

REŽISÉR M: „...divoch, renesanční člověk. Velice upřímný. Jednoduchý, ale žádný prostáček...“

PŘÍTELKYNĚ Č: „...neustále osciloval mezi několika ženami a už samotné organizování složitých vztahů mu zřejmě dodávalo potřebné vzrušení...“

KOLEGYNĚ B: „...myslím si, že v něčem byl takovej ten romanickej hrdina. Julien Sorel. A na druhý straně neměl pud sebezáchovy. Taky byl strašně fotogenickej. V soukromí mi to nepřišlo, ale ve filmu byl někdy vlastně krásnej...“

REŽISÉR K: „...měl to napsáno na čele, že chce životem proletět jako kometa...“

KOLEGYNĚ R: „...nikdy nešetřil, snad ani neuměl počítat. Tak se stalo, že nakonec neměl vůbec nic...“

MANŽELKA O: „...asi měl pocit, že se mu nikdy nic nestane, že je v podstatě nesmrtelný...“

KAMARÁD A KOLEGA L: „...pro mě to byl věčně zamilovaný blázen...“

REŽISÉR M: „...nasíral se dost často. Měl temperament a někdy ho neuměl zvládnout...“

KOLEGYNĚ J: „...já ho velice často uvádím jako ideálního partnera...“

KOLEGA a KAMARÁD Z: „...vždycky byl vynikající. Dneska by mohl hrát třeba i Krále Leara. Byl by to prcek, ale představit si to umím...“

DCERA T: „...když mě někdo trápí, tak si říkám: Kdyby byl můj táta naživu, tak vás tak seřeže, že se měsíc nepohnete!“

REŽISÉR V: „...to, co v něm lidé obdivovali, bylo to množství života, které je v něm obsaženo, které se v něm domáhá svobody a které je Jiří Hrzán jako herec schopen sdělit...“

DCERA B: „...byli jsme spíš jako sourozenci. Byl víc můj brácha než otec. A dost jsme si užívali...“

MANŽELKA V: „...rebel. Všechno dělal na plný pecky. On tak i miloval, ale byl taky strašně něžnej...“

Místo předmluvy

V době premiérového vysílání seriálu *Píseň pro Rudolfa III.* jsem byla v předškolním věku. Dětství jsem převážně prožívala na dvoře budějovického hereckého domu – herečáku – se smečkou stejně oteplákových malých kolegů. Naši rodiče pracovali v Jihočeském divadle a my, komediantské děti – jak nás později titulovaly některé soudružky učitelky –, jsme se ani na vteřinu nenudily. Hora srandy, občasná drobná potyčka nebo vlastní verze představení, které někdo z nás viděl na divadelní zkoušce – tak tehdy vypadala naše každodenní realita.

Ale vzpomínám si na jeden okamžik, který nás doslova vykolejil z běžných aktivit. Tenkrát náš herečácký dvůr zčistajasna ozářila opravdová televizní hvězda.

Tím přízrakem nebyl nikdo jiný než Jirka Hrzán. Ano, pro nás především čalounický učeň Vaněk z výše zmíněné *Písně pro Rudolfa III.* Vůbec jsme to nemohli pochopit. Každodenní přítomnost divadelníků (všichni byli „tety“ a „strejdové“)

nebyla nic výjimečného – denní chleba. Ale HEREC Z TELEVIZE? To bylo úplné kouzlo! Situace srovnatelná s tím, že by se dnes před partou šokovaných smrádků zjevil třeba, co já vím, takový Brad Pitt.

Prostě, když kolem nás prošel Jiří Hrzán, totálně jsme zka-meněli. Nevěřicně jsme zírali na chlapa, kterého jsme včera hltali v televizi, a on si dnes (celý oslnivý, s provokativně neo-stríhanými vlasy, v džínách a roláku) vykračuje po stejné zemi jako my. A když nám – HLASEM JAKO V TELEVIZI! – řekl: „Ahoj,“ málem jsme tíhu situace neunesli.

Když zjevení zmizelo, ještě chvíli jsme setrvali v nábožném vytržení. Až po dlouhém mlčení někdo vydechl: „To byl Vaněk! Ten z Rudolfa!“ A další hlas nejistě dodal: „Ale jakej Vaněk! To byl přece Hrzán! Dyt' je to Báry táta!“

Teprve po tomto klíčovém odhalení nám došlo, že onen oslnivý zjev je otcem jedné, momentálně nepřítomné, členky naší partičky. Když jsme si porovnali v kebulích, že kolem nás prosvištěl JENOM něčí táta, kouzlo pominulo.

A tohle bylo moje jediné osobní setkání s Jiřím Hrzánem. Nic světoborného, uznávám. A jako důvod k napsání knihy? No, žádná sláva.

Ale s přibývajícím věkem jsem si uvědomila, jak osobitý, nezaměnitelný herec a taky rozporuplný člověk ten Hrzán vlastně byl.

V době prvního vydání téhle knížky se o něm na pultech knihkupectví nenašla jediná publikace. A ani dneska, po devíti letech, to není jiné. V situaci, kdy regály přetékaají tituly o kdekde a o kdečem, mi to přijde pořád stejně smutné.

Ale já jsem se chtěla o Jirkovi Hrzánovi dozvědět něco bližšího. Tak jsem o něm začala psát sama.

No, sama... jak se to vezme.

Pročetla jsem dostupné materiály, ale především jsem na něj nechala vzpomínat lidi, kteří ho opravdu dobře znali.

Neměla jsem sebemenší ambici fušovat do řemesla teatrologům, kritikům nebo jiným divadelním odborníkům. Psala jsem pro sebe a pro všechny, kteří měli a mají Hrzána rádi jako já. (A že nás dodnes není málo.)

A tady se musím laskavému čtenáři omluvit za malou odbočku.

Když kniha poprvé spatřila světlo světa, teatrolog, divadelní a mediální kritik, VŠ pedagog, prof. PhDr. Vladimír Just, CSc., si na ní okamžitě přiostril svůj kritický brček článkem, po jehož přečtení by na mne nepromluvily ani dveře od skříně, kdyby uměly něco jiného než vrzat. A musím se přiznat, že mi to nepřišlo úplně fér. V knize jsem nepřekroutila jediný fakt, nezmanipulovala jsem jedinou pamětnickou výpověď. O Hrzánově životě jsem nevystavěla jedinou hypotézu, abych měla stoprocentní jistotu, že nebude falešná. Jirkovým blízkým jsem pokládala hodně otázek, a když na některé nepřicházely odpovědi, připadalo mi poctivější, nechat raději na konci velký otazník. Všichni víme, jak děravá bývá lidská paměť. A taky že vzpomínky mizí společně se svými nositeli. (Dnes, po devíti letech, už někteří z těch, kteří na Jiřího vzpomínali, bohužel, odešli.)

A pokud pan Just nabyl dojmu, že jsem tím „spáchala podvod na čtenáři i na velkém herci“, pak tomu opravdu nerozumiím.

Nicméně, v jednom musím s katem svých dobrých úmyslů bezvýhradně souhlasit. Jirka Hrzán by si opravdu zasloužil: „...skutečnou monografii, skutečný lidský i umělecký portrét na znamenité úrovni...“

O to víc mne mrzí, že ji dodnes (třicet tři let od Hrzánovy tragické smrti) nikdo nenapsal! Pokud by se do toho chtěl pustit sám prof. PhDr. Vladimír Just, CSc., a učinil tak způsobem hodným vlastních náročných měřítek, v tu ránu pomastím do knihkupectví, až se mi bude za patami prášit. Takhle mám pro něj jediný vzkaz. Pane Juste, mou knížku odložte! Vůbec ji neotvírejte! Nechci vás mít na svědomí!

Knihu o Jirkovi Hrzánovi jsem psala z pozice vděčné divačky a ke čtení je určená jeho ostatním fandům. Takže ještě jednou opakují, žádné odborné ambice si neklade a klást nechce.

Na závěr chci naopak poděkovat za všechny pěkné a pozitivní čtenářské reakce, které ke mně po prvním vydání doputovaly. I ony byly důvodem, proč jsem uvítala nabídku Nakladatelství XYZ na kvalitnější, rozšířené vydání.

Omlouvám se za nutnou odbočku a slibuji, že od teď už definitivně končím s jakýmikoli osobními vzkazy.

Jako první jsem oslovila Báru Hrzánovou. Požádala jsem ji o svolení s napsáním knihy o tátovi. A měla jsem radost, když mi řekla: „Já jsem pro. Jasně, proč ne. Už dlouho si říkám, že by si to ten Jirka zasloužil. Teda pokud to nebude bulvár... Nerada bych, aby to vypadalo jako kniha o nové rodině Václava Havla. Napsala ji sice strašně chytrá paní, ale po přečtení jsem si řekla, že se snad všichni zbláznili.“

Mně se líbily třeba memoáry Adiny Mandlové. V knížce *Dneska už se tomu směju* otevřeně mluví o svém životě. A protože to byla frajerka, může si dovolit v ní říkat i takový věci, který nejsou populární ani lichotivý.“

A počítáš s tím, že by ses o tátovi třeba mohla dozvědět taky něco nelichotivého?

„To mi nevadí. Nikdo přece není černobílej. Nikdo, nikdy. Nikdo nemůže být jenom úžasnej.

Taky bych o Jirkovi mohla vyprávět věci, který nejsou zrovna košer. I moje máma.

Ale jde mi o něco jinýho. Vadí mi, když o něm jednostranně a blbě mluví lidi, kteří mu nesahali ani po kotníky. Po kterých, nebýt jeho, neštěkne pes. A už vůbec nesnáším historky typu, jak jim Hrzán ještě dluží stovku. To mám otevřenou kudlu v kapse.“

Myslíš, že je lepší se s podobnými lidmi vůbec nebavit?

„To ne, to ani nejde. Taky byli součástí jeho života. Jde jenom o to, vidět věci z různých stran a úhlů.“

Proč o tátovi pořád mluvíš jako o Jirkovi?

„Možná je to tím, že jsme byli spíš jako sourozenci. Jirka byl víc můj brácha než otec. A dost jsme si užívali.“

Někteří lidé ho charakterizují jako věčného kluka. Souhlasíš s nimi? A co z toho pro tebe vyplývalo? Teda kromě toho užívání...

„Třeba to, že na něj nebylo spolehnutí. Vůbec. Občas se třeba stalo, že jsem na něj čekala, kompletně oblečená, a on nepřišel. Tak jsem potom na ‚přijede táta‘ říkala ‚mám jinej plán‘. Ale nebylo to o citu. Šlo o tu jeho spolehlivost. To jsou dvě různé věci.“

Jak se dneska díváš na historiky typu: Jirka si z malé Báry udělal figurantku pro házení nožů? To ti bylo kolem tří let, možná už si to ani nepamatuješ...

„Ale jo, pamatuju... Je to teda vzpomínka jak na Jurskej park, ale pamatuju si to...“

Odehrálo se to u nás na chalupě. Seděla jsem před vraty do stodoly. A toho tátu vidím úplně živě. Měl šátek na hlavě – magor – a ty nože kolem mě lítaly a zabodávaly se do vrat. Ale já jsem vůbec neměla strach. Možná jsem si myslela, že táta ví, co dělá. Tak to je ta jedna pěkná vzpomínka.

Ze stejný doby mám pak ještě druhou. Na zahradě, mezi jabloněmi, jsme měli nataženou houpací síť. Já byla zrovna po obědě. A Jirka, že mě pohoupe. Jenomže mě rozhoupal tak, že šla ta houpačka úplně dokola... Že mě do ní celou zabalil. Do dneška si pamatuju, že jsem zvracela velice intenzivně. Jirka se tenkrát strašně divil: Proč ta Bára zvrací? A babička, na mrtvici, suše konstatovala: „No, protože je po obědě, že jo!“

Kdyby ti dneska někdo posadil syna Tonda před vrata a házel kolem něj nože nebo s ním podnikal vesmírný veletoče na houpačce...

„Tak ho zabiju! Okamžitě!“ (smích)

Co vůbec říká Tonda, když vidí dědu v televizi?

„No líbí se mu to. Vždycky trochu frajeří před sestřenicema a říká: ‚To je Jirka. To je můj děda. Ten už je v nebíčku s babičkou Věrou, s dědou Ádou, s Medřickou, s Evou Olmerovou... To je taky kamarádka a ta už je tam s ním taky...‘ Tak to postupně jede. A pak bere ty psy: ‚S Kačenkou, s Besinkou, s Karlíkem...‘ Tak myslím, že to má docela v pořádku.“

Viděla jsi nějaké tátovo představení?

„Asi v pěti letech jsem byla v Činoheráku na slavný *Mandrigoře*. Seděla jsem v první řadě a byla strašně spokojená. Pravda, nebylo to zrovna představení pro děti, ale já jsem se fakt bavila. Úplně přesně si vzpomínám na tátu, na Fandu Husáka, na Janu Břežkovou v plný kráse, na úžasnou Třebickou. Bylo to nádherný.“

Který z tátových filmů máš nejradši?

„Já mám hodně ráda *Nebeský jezdec*. Točilo se to, když mi bylo asi pět, a na tom natáčení jsem byla.“

Mám to spojený se zážitkem, kdy jsem se dívala na letadla... Teda na jedno letadlo, protože to dělali v podmínkách, o kterých se Svěrákovi ani nesnilo. A já mám pořád před očima to JEDNO letadlo, ve kterém sedí Hrzán.

Taky jsem jim tenkrát zkazila záběr. Jirka mě někam posadil a řekl ‚Tady počkej‘. A šel točit scénu s Bednářem. Tu situaci, jak přijdou pozdě a jsou celý mokří. No, oni je před záběrem polili kýblem vody. A jak to na ně vychrstli, udělala jsem samozřejmě hysterickou scénu, jak to, že máho tatínka takhle po-

lejaví! Všechny kolem jsem pokopala a museli mě odtáhnout pryč.

Nebeští jezdci, to je strašně dojemnej film. Dodneška při něm bulím. Hrozně. Navíc je úžasný, že tam nenajdeš žádný speciální efekty, protože vůbec nejsou třeba. Oni hráli tak pěkně, všichni... Myslím si, že tohle je oscarovej film – mě teda Oskari ani jiný ceny nezajímají. Ale tenhle ještě černobílej biják, to je taková síla...

Tomu tématu se pořád věnuje málo pozornosti. A komunisti budou dokola předělávat dějiny a lhát a lhát. V tomhle filmu je obsažená hrůza z toho, že když to ti kluci všechno přežili, vrátili se domů a šli na dvacet let do lágru... Dodneška mám husí kůži, když to vidím.“

Minulej režim se na tátovi dost podepsal...

„No jasně. Jirka nebyl ve vězení, nebyl mučenej. To ne. Oni mu jenom zničili život!“

Odrzil se nějak v začátcích tvé kariéry fakt, že byl Jiří Hrzán tvůj otec?

„Protekcí jsem neměla. Nikdo mě neobsazoval pro to, čím jsem dcera. Ale cítila jsem, že na něj lidi krásně vzpomínají. A tím pádem se ke mně chovali jako staří známí. Nejenom herci, ale i maskérky nebo třeba garderobiérky.

V začátcích jsem to tedy měla ulehčený v tom, že jsem pro ně nebyla jenom nějaká slečna z DAMU, ale že tam *byl se mnou* ten Jirka.“

Báro, kdyby to bylo možné, co by sis chtěla s tátou zahrát?

„Cokoli. Myslím si, že Jirka byl stejně šmír jako já. Šmírák se vším všudy. Člověče, vzhledem k tomu, že nemám žádný vysněný role, tak si říkám, že ten Jirka je asi taky neměl. Ale ráda bych si s ním zahrála třeba nějakou gangsterskou komedii z dob prohibice v Americe. Něco jako *Někdo to rád horké*.“

Víš co je zajímavé? Někteří lidé o tátovi pořád mluví v přítomném čase. Setkala ses s tím taky?

„Jo, já vím. Občas je to takový, jako kdyby vlastně ani neodešel.“

1939-1945

VYHLÁŠKA!

Vykonáváje moc v Čechách nařizují:

1. chétem civilní správy Armádním skupinovým velitelství byl ustanoven Konrad Henlein.

Tento převezme na můj příkaz dozor nad veškerou veřejnou správou..."

Z patrně první vyhlášky po okupaci ČSR, která ještě nepoužívá výraz „protektorát“. 15. březen 1939

Nečistě pleti vás zbaví pudr THIODERM!

Kráslí, léčí Vaši pleť! Váš denní pudr! Překvapí Vás!

V lékárnách. Dr. Klan-Strašnice

Protektorátní reklama

BITTEN KEINE POLITISCHEN REDEN ZU FUHREN.

ŽÁDÁME, ABY SE O POLITICE NEMLUVILO.

Vývěsky v protektorátních hostincích

Mme Tombo před každou sezónou zajíždí do módních center Paříže, Londýna, Deauville apod., aby přivezla svým zákaznicím nové klobouky opravdu světové úrovně...

Ze starého nové, 1942

Osud byl na ostří nože! Z židobolševického chaosu vzejde šťastná Evropa!

Večerní České slovo, 1941

**ODBORNÍ LÉKAŘI - pro porodnictví a ženské lékařství: Vepřovský
Vlad. MUDr., Praha II, Václavské nám. 67, Ord. 2-5, Telef. 268-36**

Inzerát 106 35, 1943

Vrahové Zastupujícího říšského protektora SS - Obergruppenführera a generála policie Heidricha byli v ranních hodinách dne 18. června na základě rozsáhlých zjištění německé státně policejní ústředny pražské zadrženi v jednom pražském kostele... Praha 18. června, ČTK

Kdo přispěje k dopadení agentů, dostane přiměřenou odměnu až do výše K 100 000.

Protektorátní vyhláška říjen, 1944

**TYTO DVA MĚSÍCE PŘEDSTAVUJÍ VRCHOL LETNÍ MÓDY
A S NÍM ONO OBDOBÍ, VE KTERÉM SE MÓDNÍ POKUSY
JIŽ STALY MÓDNÍMI „ŠLÁGRY“ S NESPORNÝMI ÚSPĚCHY
ELEGANTNÍ DÁMY...**

Modely: Hana Podolská, 1941

Jaro 1939. Ten rok nejspíš málokdo recitoval Máchův *Máj*. Všichni měli totiž úplně jiné starosti. Nějaký lásky čas? Ani omylem!

Tísňivá a nervózní atmosféra, která po okupaci ovládla naši zemi, se samozřejmě nemohla vyhnout ani jihočeskému Táboru.

I tady byli lidé stejně nešťastní a plní strachu jako většina ostatních.

Předposlední březnový den mohl být pro rodinu zdejšího zahradníka Hrzána jen dalším z řady těch nehezkých. Nebyl.

Maminka Marie, otec Jaroslav, desetiletý syn Jarka i jeho sestry – osmiletá Helena a šestiletá Květa – měli velký důvod k radosti.

MUDr. Helena Palatá: „Toho 30. března bylo ošklivé počasí a obecně panovala hrozná nálada. Ale u nás to bylo jiné. Strašně jsme se totiž těšili na miminko.

Měli jsme tehdy jenom dvě místnosti. A když už bylo jasné, že se Jirka dere na svět, zahnal nás tatínek do skleníku, abychom se nepletli doma. Po dlouhém čekání nám ukázali krásné a načančané miminko. V tom strašlivém počasí to bylo, jako když začalo svítit sluníčko...“

Jaroslav Hrzán, majitel věhlasného táboorského zahradnictví, byl zkušený člověk. Bára na dědečka vzpomíná jako na sečtělého pána, který po každodenní dřině vysedával večer co večer v knihách. Už jako sedmnáctiletý kluk narukoval do první světové války a po jejím skončení projel

pořádný kus světa. Na cestách nasbíral plno zkušeností, které z něj po návratu udělaly zahradnického odborníka par excellence.

Vypěstoval dokonce několik úplně nových květinových odrůd. Jednu z nich, karafiát s bohatým květem, lemovaným tmavými okraji, zná dodnes odborná veřejnost pod názvem „Hrzánův smuteční karafiát“.

Ani Jirkova maminka Marie nebyla zvyklá zahálet a dřela se svým manželem na zahradě.

Ale starost o domácnost, vaření pro rodinu, dva učedníky a příručího ji zaměstnávala natolik, že jí na nějaké záliby už nezbýval čas. Bára na ni vzpomíná jako na úžasné vlídnou paní: „Byla strašně hodná. Vypadala úplně jako ty hezký babyčky ze starých ilustrací. Když se usmála, mívala takový sluníčka kolem očí. A taky byla z rodu hospodyň, které dokážou z mála udělat hodně.“

Až do okupace se rodině nevedlo špatně. Před válkou se v Táboře rozběhla výstavba vilek, a tak měl pan Hrzán spoustu zakázek na zakládání nových zahrad.

Za války už to ale žádný med nebyl. Nakrmit devět strávníků určitě nebyla žádná legrace, ale naštěstí měla rodina k dispozici spoustu zeleniny. Mimochodem, i v téhle nelehké době se Hrzánovi starali taky o své učedníky a příručího. Stejně jako o členy vlastní rodiny. A přesně v duchu známého úsloví „každý dobrý skutek budiž po zásluze potrestán“ se jim pak dostalo náležité odměny. V absurdních padesá-

tých letech byli označeni za buržoazní živly a tahle nálepka vykořisťovatelů se s nimi táhla několik let a negativně ovlivnila všechny členy rodiny.

Byla válka, ale Jarka, Helenka, Květa i nejmladší Jiří přesto prožívali šťastné dětství. Vyrůstali izolováni od neveselé protektorátní reality. A skleníky plné barev jim dodávaly pocit bezpečí. „Republika sama pro sebe“, tak na dětství vzpomíná Jirkova sestra Helena.

Součástí jejich mikrosvěta bývaly třeba pravidelné večery při petrolejce. Maminka udělala mísu salátu a celá rodina zasedla ke knihám.

Milovali taky černé hodinky, při kterých – společně s rodiči – celý večer zpívali.

Sestra Květa Růčková: „To byly takový pěkný večery... A zpívali jsme všichni. To víte, tehdy nebyly televize, nic. My jsme neměli ani elektriku. Tu nám zavedli až od konce okupace. To víte, ty zábavy byly úplně jiný...“

Tehdejšími ochránci rodiny se stali dva bernardýni, César a Baryk, kteří dokonce učili děti plavat.

MUDr. Helena Palatá: „Měli jsme pod zahradou rybník. My jsme si těm psům klidně sedli na hřbet a oni s námi plavali... To bylo strašně pěkný, opravdu. Taky jsme mohli kamkoli jít a oni nás spolehlivě pohlídali...“

Jirka, nejmladší z rodu Hrzánů, byl miláčkem celé rodiny. Jak vzpomínají obě sestry, nevydržel ani minutu v klidu a občas si taky pořádně zazlobil. Ale většina klukovských

lumpárniček mu procházela. Báječně to prý uměl hlavně s maminkou. Už tehdy se zřejmě dralo na povrch jeho kouzlo osobnosti, působící na některé ženy jako magnet. Když něco provedl, stačilo mu vzít máti kolem krku, udělat kající oko a zašvitořit: „Ale maminečko...“ A bylo po problému. Za celé dětství prý od maminky dostal snad jenom dva pohlavky.

Sám sebe Jiří později charakterizoval jako velkého čtenáře. V dětství prý přečetl všechno, co se mu dostalo do ruky.

Zároveň ale už tehdy vyhledával publikum a jeho potřeba předvádět se ho hned od začátku výrazně odlišovala od ostatních sourozenců. Miloval pohyb a vzrušení a už jako dítě měl obrovskou dávku fantazie.

„Jako malej kluk jsem chtěl bejt kominíkem. Mně se hrozně líbily ty bílý čepičky. Kominíci si spouštěli koule do komína a zase je vytahovali... Tedy pracovně... A mohli být špinaví. Oni to měli v náplni práce. Nám za to maminka vždycky nafackovala,“ **glosoval trochu ironicky svá dětská přání v jednom ze svých zájezdových představení.** „Když jsem byl o něco větší, tak se ve mně ozýval takovej tulák. Ještě jsem to netušil, ale už to ve mně bylo. Už mě lákaly ty dálky, ten horizont... Takže jsem chtěl bejt pánem, co stahuje šraňky. On tam vždycky stál, ten praporek pod paždím, ruku na čepici, salutoval, mašinfira taky salutoval, lidi mu mávali a ten vlak jel daleko, až někam za obzor...“

Touha po výškách i vzdálených horizontech. Tahle „dětská témata“ pak Jiřího Hrzána provázela prakticky celý život.

1945-1950

„Proletáři všech krajín, spojte sa!“

Povstalecká pravda, 1945

Po více než šesti létech cizácké poroby přišel čas, kdy nad naší těžce zkoušenou vlastí vychází slunce svobody. Na své slavné vítězné cestě na západ osvobodila Rudá armáda první částí Československé republiky... Nová vláda má být vládou široké národní fronty Čechů a Slováků a tvoří ji představitelé všech sociálních složek a politických směrů, které doma i za hranicemi vedly národně osvobozenecký zápas za svržení německé a maďarské tyranie...

Košický vládní program, duben 1945

Když nacistické hordy věděly, že jejich boj je ztracen, že hodiny jejich řádění jsou sečteny, vrhly se, zejména v oblasti kolem Masarykova nádraží, na drancování obchodů. Zvláště měli spadeno na radiové přístroje.

Práce, 1945

Všude to bylo jiné. U nás po ránu stavěli barikádu z rozkvetlých kaštanů...

Jaroslav Seifert - Barikáda z rozkvetlých kaštanů

Soudruzi.

Podzemní revoluční odborové hnutí dělnictva, soukromých a veřejných zaměstnanců v zemi České a Moravskoslezské, známé Vám pod krycími jmény „Oves“ a „Ječmen“, vítá s radostí Váš návrat do vlasti..

Depeše ilegální Ústřední rady odborů delegací socialistických stran do Moskvy

Vy, miliony a miliony prostých občanů ve městech a na vesnici, jste zachránili naši zemi před novými Lipanami a tím i před novou Bílou horou. Novodobá panská jednota byla rozdrčena a k rozhodnému slovu přijdou nyní ve všech otázkách národních a státních potomci skutečných táboritů, následovníci mistra Jana Husa, Jana Žižky z Trocnova, Prokopa Holého a Roháče z Dubé...

Klement Gottwald, únor 1948

...na podzim se uskutečnila první poválečná výprava československého divadelního kolektivu do SSSR. Tento čestný průkopnický úkol připadl Skupovu divádelku Spejbla a Hurvínka. Na nezapomenutelném zájezdu do Moskvy došlo ke konfrontaci se sovětským loutkářstvím, s jeho ideově nosným, velkým repertoárem, s jeho nádherně vnímavým a zároveň povzbudivě náročným obecnstvem...

Práce, 1949

Po skončení války se poblíž osvobozeného Tábora usídlila sovětská armáda.

A sedmiletý Jiřík Hrzán se s vehemencí sobě vlastní aktivně zapojil do budování poválečného blahobytu rodiny. Podle jedné půvabné rodinné historky se tehdy projevil jako dokonalý koňský handlír. Využil toho, že maminka pěstovala za války na zahradě tabák. A protože nebyl žádný troškar, tehdy těžko dostupné kuřivo si prostě „vypůjčil“ ve velkém a vyměnil ho s neznámým vojínem-osvoboditelem. Za koně, jak jinak. Doma prý bylo zle a herka okamžitě musela tam, odkud ji přivedl.

Poválečná doba s sebou přinesla také první povinnosti. Pro Hrzánovy asi nebylo velkým překvapením, že se nástup do školy pro Jirku proměnil hlavně v příležitost zahrát si před početnějším publikem.

Okamžitě se stal klasickým školním bavičem. Byl bystrý a pohotový a nikdy se nemusel šprtat nebo biflovat. Měl ale spoustu jiných, pro něj zajímavějších aktivit, takže nikdy nepatřil k premiantům.

V jednom se svých zájezdových pořadů popisoval dospělý Jirka Jirku prvňáka. A jako vždycky s typickou dávkou nadšázky: „V první třídě jsem do sebe vstřebával první informace. Tenkrát jsme se učili podle Poupat. To byla taková krásná čítanka od paní Kvěchové. A tam jsem se dočetl základní poznatky o životě... Jako třeba: Ema má MASO. I my máme MASO. Takže jsem se ze zjištěných důvodů rozhodl, že budu řezníkem... Naproti škole bylo řeznictví a v něm byl takovej urostlej řezník.

Jmenoval se pan Pesinger. Já mu říkal strejdo. On měl asi tak dva metry na vejšku. Vždycky jsem pod ním zbožně stál, díval jsem se z toho podhledu na ten nadhled a duchu jsem si říkal: Až budu velkej, tak budu velkej jako strejda Pesinger... Nějak mi to nevyšlo... “

Jak už bylo řečeno, prožili Hrzánovi celou válku v relativním klidu. Rodiče se sice měli co otáčet, ale děti zůstaly ušetřeny jakýchkoli traumatických zážitků. A s odstupem času se jim dokonce válečné roky, prožité na otcově zahradě, začaly jevit jako idylická doba.

První opravdové neštěstí je paradoxně postihlo až po osvobození.

Jeho hlavními aktéry se stali oba synové: nejstarší Jaroslav a tehdy asi sedmiletý Jirka. A je třeba doplnit, že ani pro jednoho z nich ta tragická situace nezůstala úplně bez následků.

Co a jak se tenkrát odehrálo, se můžeme jenom dohadovat. Dnes už není, kdo by nám to řekl. Pro Jirkovy sestry je to dodnes citlivé téma. A zdá se, že toto neštěstí bylo v mnohém podstatné pro Jirkův další život.

MUDr. Helena Palatá: „V šestačtyřicátém roce nebyl pro sedmnáctiletého kluka žádný problém dostat se ke zbrani. O tom, že si náš Jaroslav opatřil pistoli, jsme nikdo neměli ani tušení. Hrozné je, že mu ji sehnal nějaký dospělý mužský. Člověk si říká, že snad už mohl mít rozum. Nevím, proč a na co ji Jarka chtěl.

Tehdy si všichni kluci chtěli hrát na hrdiny. Ale proč právě on, to opravdu dodnes nechápu. Nebyli jsme přece žádná militantní rodina.

Stalo se to v den, kdy jsme šli gratulovat k narozeninám panu řídícímu. Kluci zůstali sami doma.

Jarka čistil tu zbraň, která neměla být nabitá. Ale, bohužel, byla.

Nikdy jsme se úplně přesně nedozvěděli, jak se to odehrálo. Každopádně: pistole nešťastnou náhodou vystřelila. A malej Jirka se tam nějak připlétl a měl dvojitý průstřel. Střela jím proletěla až do zdi, ale naštěstí šla kolem velkých cév a páteře. Když jsem se tenkrát vrátila domů, tak už byl v nemocnici. Bylo to opravdu hrozný neštěstí.“

Tehdy se Jiří Hrzán dotkl hranice, ke které se ještě mockrát přiblížil, úplně poprvé. Šlo mu o život. Několik dní ležel v nemocnici ve vysokých horečkách. Dokonce se stal prvním tábořským pacientem, kterému byl nasazen penicilin, pro který se jezdilo až do Prahy.

Je třeba říct, že po fyzické stránce se z těžkého poranění zotavil až překvapivě rychle. Ale na psychice sedmiletého kluka tahle vyhrocená situace nemohla nezanechat stopy. Kdoví, možná že právě tady někde pramenil smutek, který šel u herce Hrzána ruku v ruce s jeho osobitým klaunstvím. Jirkovi blízcí často tvrdí, že se mnohdy choval, jako by byl nesmrtelný. Nemohla i tahle vlastnost nějak souviset s nešťastným zážitkem z dětství?

Ani Jirkův bratr Jaroslav na tom tehdy nebyl nejlépe. Psychicky se zhroutil. Taky ležel ve vysokých horečkách.

I tady se nabízí možná souvislost, že Jaroslavova celožitovná uzavřenost nějak souvisela se zmiňovanou tragickou příhodou.

Na Jaroslava Hrzána vzpomíná Jirkův kamarád a kolega Jiří Zahajský: „Jirkův brácha byl zvláštní, takovej utajenej. Byl zavalenej knihama a pořád si něco četl. Jako by ho nezajímalo nic jiného než antikvariáty.“

O Jirkovi se kdysi psalo, že mu nějaká cikánka vyčetla z ruky všechny jeho úrazy. A taky to, že kritický pro něj bude čtyřicátý rok života.

Pravda je, že jedna předpověď Jirkova osudu skutečně existovala. Ale neměla ji na svědomí věštkyně. Jiřího sestra doktorka Palatá tomu byla dokonce osobně přítomna: „Moje babička byla spiritistka. A když byl Jirka ještě úplně malej, jezdíval k nám nějaký pan Nepraš. Byl to sklář a taky se zajímal o spiritismus. A vykládal karty. Jednou je – jen tak nezávazně – vyložil i mně a Jirkovi. Ten u toho dokonce ani nebyl, běhal někde venku. Všechno, co pan Nepraš předpověděl, se nám pak stalo. Jak mně, tak bratrovi. Doslova. Jirkovi řekl, že z něj bude umělec, že to vypadá nejspíš na divadlo. Zdůrazňoval, že rizikové období pro něj bude mezi 40. a 41. rokem života. Říkal, že pokud kritický rok přežije, všechno už půjde dobře.“

Dál už jsme o tom nemluvili a pak jsme na to skoro zapoměli. Ale, bohužel, je pravda, že se pan Nepraš strefil skoro přesně.“

Jirkovi rodiče byli zásadoví lidé. Termíny jako morálka nebo etika pro ně nebyly jen nějaké prázdné pojmy. A záleželo jim na tom, aby ze svých čtyř dětí vychovali především slušné lidi.

Tatínek byl výrazně pravicově orientovaný. A je jasné, že jako člověk, který uznával předválečné hodnoty, neměl po osmačtyřicátém roce na různých ustláno. Zcela jistě nepomohl ani jeho neskrývaný obdiv k tehdejší hlavě státu. S prezidentem Edvardem Benešem se dokonce několikrát osobně setkal.

Neexistuje snad jediný obyvatel Tábora nebo Sezimova Ústí, který by neznal takzvanou Benešovu vilu. Obehnaná vysokou zdí stojí dodnes na okraji města.

Jirkova sestra Helena vzpomíná, jak poblíž jejich zahradnictví hlídkoval místní policajt, aby mohl manželům Benešovým při návštěvě vily zasalutovat.

A právě tohle vítání se pro malého Hrzána proměnilo ve skvělou příležitost k osobnímu seznámení se samotným prezidentem.

Sedmiletý podnikavec, který po tatínkovi zdědil obdiv k osobě Edvarda Beneše, se prý pravidelně přidával ke zdejšímu strážci zákona a salutoval mnohem důstojněji a vehementněji než on.

Když se setkání s malým klukem zopakovalo poněkoli káté, nechal pan prezident zastavit a s dobrovolným členem „uvítacího výboru“ se pozdravil. Dokonce ho prý pozval na návštěvu do vily.

O Jiřím Hrzánovi se v tisku často objevovala informace, že jeho tatínek pracoval přímo jako prezidentův zahradník. Těžko říct, kdo ji vypustil do světa první. (To je vůbec taková zvláštní věc. Na začátku se do nějakého článku zákeř-

ně vloudí jakási polopravda, nějaký záhadný nesmysl, větší nebo menší blbost. A další autoři ji pak, až na světlé výjimky, opisují jeden od druhého. A ta částečná nebo úplná dezinformace si stým opakováním začne žít vlastním životem.)

Jirkova sestra Helena všechno jednou provždy uvádí na pravou míru. Jejich tatínek nikdy nastálo nepracoval v prezidentské vile – jen tam někdy býval přizván jako zahradnický expert. Ale neteř paní Benešové do jejich zahradnictví pravidelně chodila pro čerstvou zeleninu na prezidentův stůl.

Sourozenci Hrzánovi však proslulou vilu navštívili několikrát, a dokonce si tam popovídali s tehdejší první dámou.

Hyperaktivní Jirka se pak, opět z vlastní iniciativy, setkal s panem prezidentem ještě jednou.

MUDr. Helena Palatá: „Tatínek choval holuby. Jednou se malej Jirka dozvěděl, že je doktor Beneš ve vile a že je nemocný. Vzal jedno holoubátko, a jenom tak, jak byl – ani se pořádně neoblékl, chudinka –, letěl za prezidentem, aby mu ho dal. Jako dárek, aby se uzdravil. Přelezl plot a do té vily se nějak dostal. Předal holoubátko a dostal za něj podepsanou fotku s věnováním. My o tom tenkrát neměli ani tušení.“

Po letech, v době, kdy už byl Jirí na vojně v Armádním uměleckém souboru v Praze, se ještě několikrát viděl se staříčkou paní Benešovou. Připomněl se jí a ona s ním vzpomínala na jeho rodiče i na poválečný život v jihočeském Táboře.

1950-1955

ŽENY A DÍVKY! VAŠE MÍSTO JE V NAŠEM KOLEKTIVU! NÁŠ DOPRAVNÍ PODNIK VÁM POSKYTNE VHODNÉ ZAMĚSTNÁNÍ, KTERÉ ZAJISTÍ VÁM I VAŠÍ RODINĚ LEPŠÍ ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ. ZAPOJTE SE I VY DO VÝSTAVBY SOCIALISMU!

Žena a móda, 1951

...Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu a rada ministrů SSSR podávají zprávu o neštěstí, které postihlo naši stranu a náš lid, o těžkém onemocnění soudruha J.V. Stalina...

Vládní zpráva o nemoci předsedy Rady ministrů SSSR a tajemníka ústředního výboru KSSS J. V. Stalina, 4. března 1953

Juliána - saténová podprsenka, košíčky jsou podloženy molitanem a zdobeny výšivkou. Barvy: bílá, růžová, světlemodrá a černá. Velikost 0-6. Cena 37 Kč.

Inzerát zásilkové služby, 1953

Do boje proti zpoždování a nepravdelnostem v dopravě!

Rudé právo, 1952

BAREVNÝ FILM V ČESKÉM ZNĚNÍ VYZNAMENANÝ NA VI. MFĚ „CENOU PRÁCE“ ...A HVĚZDY ZÁŘÍ! RADOSTNÝ FILM O ŽIVOTĚ DONĚCKÝCH HAVÍŘŮ.

Rudé právo, leden 1952

Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu, Rada ministrů SSSR a presidium Nejvyššího sovětu SSSR s pocitem velkého smutku oznamují, že 5. března v 9 hodin a 50 minut zemřel po těžké nemoci předseda Rady ministrů SSSR a tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Josif Vissarionovič Stalin...

Rudé právo, 6. března 1953

Mistrovství republiky v hockey!

Závody V. I. Lenina Plzeň vs Sparta ČKD Sokolov 3:6

Rudé Právo, 1952

Úmrtí presid. Gottwalda

President ČSR po návratu z Moskvy z pohřbu generalissima Stalina vážně ochuravěl a přes veškeré úsilí o zdoání nemoci zemřel 14. března 1953 o 11. hod. dopoledne. Smutná zpráva o úmrtí presidenta republiky a předsedy KSČ Klementa Gottwalda rozšířila se po celé zemi a pracující lid těžce nesl ztrátu svého vůdce...

Kronika obce Velká Losenice, zapsal kronikář Richard Hladík, ředitel školy, 1953

Anna proletářka v Národním divadle... Velký podíl na přesvědčivosti a úspěchu představení má Vítězslav Vejražka. Vytvořil postavu Toníka jako ušlechtilý typ zdravě myslícího, třídně uvědomělého dělníka, energického a zásadového, i citově něžného ve scénách s Annou...

Rudé právo, 11. ledna 1952

Doba halasného budování socialismu, nechvalně proslulá 50. léta, znamenala pro Hrzánovy zásadní zlom.

Tatínkovi bylo hned v začátcích nabídnuto členství v KSČ. Bylo mu řečeno, že když podepíše přihlášku, okamžitě se stane vedoucím místního komunálu. Fakt, že to tehdy Jaroslav Hrzán razantně odmítl s odůvodněním, že má úplně jiný světový názor a že na něm nikdo nemůže chtít, aby ho za noc změnil, se nutně odrazil na dalším osudu celé rodiny.

Hrzánovi sice ještě pár let pracovali jako soukromníci. Už na to ale zůstali sami. Bez učedníků, bez příručního. Taková dřina musela být pro dva lidi skoro k nezvládnutí. A přesně v momentě, kdy se jim konečně podařilo splatit ještě předválečnou půjčku na pole, o zahradnictví definitivně přišli. Nakonec jim zbyl jen kousek zahrádky. Na tuhle dobu doktorka Palatá nevzpomíná ráda. Říká, že jim komunisti zničili rodinu.

Maminka musela jít dělat do vojenských skladů. Jako manželka bývalého živnostníka se tam dřela do úmoru a bez nároku na jakoukoli penzi. Nejstarší Jaroslav v roce 1948 maturoval. Původně chtěl studovat archeologii, ale na vysokou školu musel rychle zapomenout. Prý ho to úplně zničilo. Byl to vážný, vzdělaný mladík s velkou budoucností, která mu byla, tak jako spoustě jiných v té době, odeprána. Tenhle nadmíru sečtělý člověk absolvoval ještě jakýsi kurz, později pracoval v dolech, aby se z něj nakonec stal hasič.

Sestry měly přece jen o něco větší štěstí než on. Starší Helena se hlásila na medicínu. Bylo to v době korejské války,

kdy na vysokou školu nabírali početnější ročník, než bývalo zvykem. Vzpomíná, že nebyla ve svazu mládeže, a tak se k přijímacím zkouškám dostavila ve svých maturitních šatech. Žádný svazácký stejnokroj (v té době nemyslitelná záležitost). Ale úplnou náhodou jí to prošlo. Na základě přímluvy jistého profesora byla nakonec přece jen přijata a stala se z ní úspěšná lékařka.

Druhá sestra Květa nastoupila po ukončení měšťanky do školy řádových sester v Nemocnici pod Petřínem a odmaturovala na ošetrovatelské škole. Později pracovala jako sálová sestra.

Ale také nejmladší ze sourozenců, tehdy ještě žák Jirka, už pociťoval dopad společenské situace na život své rodiny. U něj ještě nebylo třeba bezprostředně řešit otázky budoucnosti. Ale události, které prožívali sourozenci i rodiče, v něm začaly utvářet názor na komunistickou ideologii a všechno, co s ní souviselo. A později, v dospělosti, se jím nijak zvlášť netajil.

Jinak se ale Jirkovo dětství odehrávalo hlavně mezi otcovou zahradou, školou a sportovními hřišti. Když potom diváci obdivovali jeho akrobatické a kaskadérské kousky na jevišti i ve filmu, netušili, že mají před sebou regulérního a všestranného sportovce.

A sportovní základy měly v jeho hereckém projevu podstatné místo: „Nepřesvědčím-li diváka, že dělám opravdově, cele a bez šizení pohybovou složku role, neuvěří mi ani v ničem jiném. Myslím, že každý herec by měl dělat nějaký sport,“ vy-

světloval později novináři, kterým byl označen za „atleta na prknech“.

Jiří Hrzán se tak zařadil mezi herce s komediálním talentem, známé velice slušnými sportovními výkony.

(Například takový Vlasta Burian byl nejen výborným fotbalovým útočníkem, ale každý den posiloval, hrál tenis nebo jezdil na kole. Jára Kohout, také fotbalový útočník, zase před válkou nechyběl v žádném výběru divadelní jedenáctky.)

Ale Hrzán miloval především lehkou atletiku. Byl hrdým členem tábořského atletického klubu. Jeho osobák v běhu na 800 metrů byl jen o setinu vteřiny horší, než byla tehdejší hodnota československého mládežnického rekordu. V jednom rozhovoru také zmiňoval své atletické začátky: „Mým největším klukovským vzorem byl švédský atlet Gunder Hägg, běžec, který několikrát zvítězil na olympijských hrách a jehož světový rekord nebyl dlouho překonán. Tehdy jsem mnohokrát přečetl jeho knihu *Ze švédské samoty do USA*, kde popisuje své sportovní začátky. Píše o tom, jak trénoval, o svých velkých závodech, o cestách po světě... Byl jsem tou knihou a jeho osobností tak nadšen, že jsem dokonce běhal jeho stylem. Vždycky jsem se držel toho, co Häg řekl: „Člověk, když běhá, musí běhat pro radost.“

Ale nebyla to jen královna sportů, která Jiřího zlákala.

Se stejnou vervou se vrhal na kopanou – a i tady byl poměrně úspěšný. Hrával dokonce dorosteneckou ligu.

(Ostatně láska k míči mu zůstala na celý život. Pamětníci si možná vzpomenou, že ještě jako pětatřicátník nastupoval do fotbalových soubojů v dresu Amfory.)

Rád si zahrál lední hokej a obstojně lyžoval.

A stejné „sportovní nasazení“ vkládal také do role rodinného i třídního baviče.

Vždycky byl obklopen spoustou kamarádů a přátel. Ti se stali jeho prvním vděčným publikem.

Sestra Helena vypráví, že byla už od dětství přesvědčená, že je Jirka nějakým způsobem předurčen k herecké dráze. (Možná ji v tom utvrdila také ta už zmiňovaná věštba kartáře Nepraše.)

A sám Jirka vzpomínal na dobu, kdy už se formovaly základy jeho profesního života, následující způsobem: „Když jsme se ve škole měli rozhodovat o dalším povolání, učitel se mě zeptal, čím bych chtěl být. Odpověděl jsem: Hercem. A abych dostal slovu, poslal jsem přihlášku na DAMU. Odtud mi samozřejmě velmi slušně odepsali, že je mi teprve patnáct. Ať si nejprve udělám maturitu a v osmnácti to přijdu zkusit.“

1955-1960

Marion - saténová podprsenka, košíčky jsou podloženy molitanem a zpevněny štepováním do čtverečků. Barvy: bílá, růžová, světlemodrá a černá. Velikosti 0-6. Cena 41 Kč.

Zásilková služba, 1956

PO VAŠEM VZORU I MY CHCEME POKRÁČOVAT V NAŠÍ PRÁCI A NOVÝMI SOCIALISTICKÝMI ZÁVAZKY NEJEN UCTÍT CO NEJLÉPE SLAVNÉ 40. VÝROČÍ VELKÉ ŘÍJNOVÉ SOCIALISTICKÉ REVOLUCE, ALE PŘÍSPĚT TAK TAKY K ÚSPĚŠNÉMU BUDOVÁNÍ SOCIALISMU V NAŠÍ DRAHÉ VLASTI A POSÍLIT TAK CO NEJVÍCE SVĚTOVOU FRONTU BOJOVNÍKŮ ZA MÍR.

Blahopřání ostravských havířů ke 40. výročí VŘSR, 1957

...VĚŘEJNÁ BEZPEČNOST ZADRŽELA 28 VÝTRŽNÍKŮ. JEDNA TLUPA BYLA ORGÁNY VB „VYRUŠENA“ ZE SVÉ ZÁBAVY /MADE IN USA/ VE VINÁRNĚ MÁNESU. VÝSTŘEDNÍ CHOVÁNÍ, JEŠTĚ VÝSTŘEDNĚJŠÍ TANEC, HULÁKÁNÍ DO MIKROFÓNU, DIVOKÁ HUDBA NA MAGNETOFONOVÉM PÁSKU... PRÁVEM BUDILO POHORŠENÍ OBČANŮ...

Rudé právo, 1957

Právě v té době se v sovětském časopise Ogoňok vyskytl malý článkuček o možnostech zvýšení výkonu obloukových pecí o 25-30 procent použitím Barinovy metody. Díky pochopení vedení podniku Uralvagonzavod i ÚV KSSS přijel za krátkou dobu s. Barin na pozvání ČKD z daleké Sibiře do Prahy...

Rudé právo, 1959

Hledání a tvoření naší módní linie se neobešlo bez omylů a názorového tápání. Někteří se mylně domnívali, že občané státu, který se řídí zásadami socialismu, zavrhnou veškerou módu, že se budou oblékat jen účelně a ekonomicky a že náš oděv se promění v jakousi uniformu. Ovšem zapomněli, že oděv má taky funkci zdobnou, že uspokojuje naši touhu po změně a po hravé a živé novosti. Zapomněli na konečný cíl socialismu...

Žena a móda, 1957

V červnu 1954 ukončil Jiří Hrzán základní školu. Proza- tím se tedy rozřehnal s myšlenkou, že by mohl z fleku stu- dovat Divadelní akademii múzických umění a vydal se ve stopách sestry Helenky. Jeho cesta vedla na tábořské gym- názium. Dál intenzivně sportoval, ale tady už se objevil i ve školním divadle. O svých středoškolských začátcích říkal: „Ve škole jsem měl těžkou pozici. Tři roky přede mnou tam to- tiž studovala moje sestra a ta patřila k nejlepším žákům. Učitelé, kteří ji znali, se doslova ucházeli o to, abych byl právě v jejich třídě. Profesor, který nakonec vyhrál, z toho byl zanedlouho smutný. To snad ani není váš bratr, říkával sestře.“

Nebylo se čemu divit. Helenka byla klidná a rozvážná slečna, premiantka třídy. Její následovník se projevoval jako nezkratný komediant. Škola se pro něj proměnila přede- vším v jedno velké jeviště.

Mezi spolužáky bodoval například parodiemi kantorů. Před tabulí prý rád odpovídal intonací, hlasem, i gesty učí- tele, který ho momentálně zkoušel. Celá třída řvala smíchy a dotyčný pedagog často nevěděl, jak reagovat.

Ale i mezi „týranými profesory“ z tábořského gymnázia se našli tací, kteří už tehdy dokázali Jirkův komediantský talent náležitě ocenit.

Sestra Helenka vzpomíná na obávaného profesora mate- matiky a fyziky, jakéhosi pana Švába. Byl to typ, před kte- rým se všem klepala kolena. Dokonce i jí samotné – jako třídní premiantce – naháněl strach. Když se později do školy chodila ptát na Jirkův prospěch, bývala zvědavá především na hodnocení obávaného pedagoga. Už proto, že předměty

jako matematika nebo fyzika nepatřily do palety Jirkových rozmanitých talentů.

Ale profesor Šváb ji na třídních schůzkách naprosto uzemnil. „Íček“, jak Jirku oslovoval, totiž patřil k jeho oblíbeným žákům. Jenom se to s ním prý „musí umět“. Když se pak Helena Jirky ptala, jak je možné, že to má tak dobré právě u Švába, taky odpovídal, že se to s ním „musí umět“.

Na tohoto kantora Jirka vzpomínal i ve své zájezdovce: „Chodil jsem do gymnázia. Tam byl takový výborný pan profesor na matematiku. On spíš vypadal jako pavouk sekáč než profesor matematiky. Ale mluvil k nám v krásných metaforách. Vždycky mi říkal: Íčku, Íčku – nevím, proč ta něžná zdrobnělinka –, pamatuj si, že žádnéj pták si do vlastního hnízda nekálí. Jedině dudek – to je blbec.

On mi vlastně narušil celé dospívání. Já kudy jsem chodil, tudy jsem přemýšlel, proč mi to vlastně říká. Dudek jsem se nejmenoval, tak moc blbej jsem taky nebyl a hnízdo jsem měl absolutně v pořádku. Ale to už je všechno tak strašně dávno...“

S obávaným profesorem si Jirka Hrzán rozuměl dokonce tak dobře, že se často navštěvovali ještě po skončení školy.

Jak už bylo zmíněno, středoškolská studia se pro Jirku nesla taky ve znamení prvních hereckých zářezů.

Začal se prosazovat ve školním divadelním souboru. Přestože se postavou opravdu nemohl rovnat svému dětskému „idolu“, řezníku Pesingerovi – Jirka měřil 168 centimetrů –, ač byl krátkozraký, měl vadu řeči, někdy drmolil a občas polykal slova, hrál tenkrát první milovníky. A sklízел své první úspěchy. V pozdějších letech, když občas zajížděl

do Tábora, vzpomínali pamětníci třeba na jeho hlavní roli v Tylově hře *Jiříkovo vidění*.

A jak své tábořské dospívání vnímal – ze stylizovaného pohledu na jevišti – sám Jirka? Jako vždycky. S velkou dávkou nadsázky...

„...Pak jsem dospěl do stádia, pro který mám svůj vlastní termín. Já tomu říkám cynicko-něžná puberta. To je krásnej věk, požehnanej. To má ten kluk pocit, že už je hotovej chlapák... Já jsem vždycky s klukama stál v Táboře na korze. Ono to spíš vypadalo, že klečím, než že stojím. A vtom šla kolem taková krásná, osmnáctiletá, nadejchnutá... My tam stáli, patnáctiletí odborníci, a ona se nám líbila... A abych si dodal zdání, že jsem frajer, že jsem jednička, že jsem ranař, že jsem king, mluvil jsem i hlubokým hlasem... V zadní kapse jsem nosil občanku s hřebenem a mluvil jsem dokonce i cynicky pravým koutkem úst... “

Bez ohledu na to, jakou legraci si později sám ze sebe dělal, byl Jirka, podle vyprávění blízkých, taky pěkný snílek a pábitel.

Neuplynulo moc času a po cynicko-něžné pubertě následovala první necynicko-něžná láska. Jiří Hrzán se zamiloval do krásné tábořské slečny, jisté Jarmily Orlové. A zajímavé je, že tenhle vztah mu paradoxně vydržel nejdělsí dobu. A stejně jako jeho pozdější partnerky, vzpomíná na něj i Jarmila jako na romantického, pozorného a velmi galantního kluka. Když spolu začali chodit, byl Jiří ještě gymnazista a zůstali spolu až do doby, kdy si odbýval vojnu v Armádním uměleckém souboru.

„Když si na něj vzpomenu, tak je to hodně v souvislosti s květinama,“ **říká v televizním dokumentu Jarmila.** „Já jsem asi už nikdy nedostala tolik květin jako od něj. A nebylo to jenom proto, že byl tatínek zahradníkem a udělal mu kytici. Prostě vždycky, když na mě čekal, měl pro mě aspoň malou kytičku fialek nebo sněženek.“

A když Jirka odešel z Tábora, dostávala od něj aspoň třikrát týdně hustě popsané pohlednice. Několikrát za ním taky utekla do Prahy.

Jarmila je zároveň jediná, která se od něj nedočkala hořkých konců. Byla to naopak ona, kdo mu zasadil těžkou ránu útekem k jinému. (K tomu však došlo až po několika letech).

Mezitím se zamilovaný gymnasista a komediant typu „neřízená střela“ stačil úspěšně dopracovat k maturitě.

A pak se, už podruhé, chystal k přijímacím zkouškám na pražskou DAMU.

K závěru tábořské éry, k době, kdy se rozhodoval o dalším studiu, se taky váže jedna z jeho pábitelských historek. Těžko říct, zda k jejich vzniku přispíval Jirkův občasný přetlak fantazie, nebo kdo o něm vlastně poprvé napsal něco podobného, jako třeba Marie Chmelařová v článku s titulem **ŘEKNI ŘEDKVIČKA: „...Kdyby se tenkrát okolnosti nesešly tak, jak se sešly, byl by z něj dnes nejspíš mořský vlk. A proč ne? Moře je krásné, přináší samé neočekávané situace – stejně jako je přináší herectví. Zřejmě proto se rozhodl pro námořní školu. Když se dověděl, že udělal zkoušky a po prázdninách může přijet do Štětína a navléknout na sebe modrobílou**

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.